

Wir erwähnen die in der Ziegelfabrik zu Debrecen (LXVIII. 5.) und in der Kossuth-Gasse zu Gyula (LXVIII. 6.) gefundenen Schüsseln als Analogien.<sup>1</sup>

Hinsichtlich des Datierens ist die zweihenkelige Amphora (LXVIII. 1.) die wertvollste. Ihre Verbreitung im letzten Jahrhundert der Sarmatenzeit ist gross. Wir kennen sie aus Mezötúr, von der Lencsés-Gasse in Gyula (LXVIII. 8.), sogar in drei Exemplaren von der Umgebung von Szentes (LXVIII. 9.). Es ist eine Ähnlichkeit auch mit den beiden Exemplaren von Csongrád-Gedahalom (LXVIII. 7., 10.). Eine genau datierte, aber einhenkelige Abart ist auch aus Szeged-Mórahalom bekannt.<sup>2</sup> Die aus demselben Gräberfeld zum Vorschein gekommene Münze der Zeit Licinius des Älteren (307–323) setzt die Amphore ins IV. Jahrhundert. Wir finden diese Form auch in der

Hunnenzeit und kennen eine zweihenkelige Abart aus Csongrád,<sup>3</sup> eine einhenkelige aus Peszta (bei Csongrád).<sup>4</sup>

Nach der Meinung Alföldi's entwickelte sich diese Gefässform bei der Sarmatenbevölkerung der Tiefebene in der Zeit vor der Hunnenperiode und lebt auch unter den Hunnen weiter fort.<sup>5</sup>

Auf Grund dessen setzen wir also den Fund von Dombegyháza auf die erste Hälfte des IV. Jahrhunderts n. Chr. Das Material der späteren Ausgrabungen wird uns hoffentlich zu einem genaueren Datieren helfen.

2. Ein Grab, das Schnalle und Messer aus Eisen und ein Gefäss als Beigaben hatte, lag beim Weg von Hódmezővásárhely-Pusztaközpont. Wir setzen die Zeit des Grabes nach dem Gefäss<sup>6</sup> auf die zweite Hälfte des III. Jahrhunderts n. Chr.

Dr. József Korek.

<sup>1</sup> Die erwähnten Schüsseln kennen wir aus dem unveröffentlichten Material von M. Párducz und wir machen sie mit seiner gütigen Erlaubnis bekannt.

<sup>2</sup> A. Alföldi: Funde aus der Hunnenzeit und ihre ethnische Sonderung. — Arch. Hung. IX. T. XXVIII. 1.

<sup>3</sup> Alföldi: a. a. O. T. XXVII. 1.

<sup>4</sup> E. Beninger: Der westgotisch-аланische Zug nach Mitteleuropa. 1931. S. 103. Abb. 47.

<sup>5</sup> Alföldi: a. a. O. S. 50.

<sup>6</sup> Párducz: Sarmatenzeit. Bd. III. Taf. XXX. 24., XXXIV. 34 a–b., XLIV. 7 a–b. in Vorbereitung.

### Az 1943. évi őszentiváni ásatások.

A f. évi október hó 11–15. között lefolyt ásatás egyik célja az volt, hogy az 1926-ban Kovács Pál földjén megtalált középkori temető<sup>1</sup> templomát feltárjuk. Abból a tényből, hogy a halom a község legkiemelkedőbb pontja — mely településre kiválóan alkalmas —, valamint a felszínre került téglatöredékekből, már akkor megállapította az

ásató, hogy a középkori település templomának azon a helyen kell lennie.<sup>2</sup> A sárgaföld alap egy részét fel is tárta, de a terület vetésforgója a feltárást akkor megakadályozta.

A templom a halom közepén helyezkedett el Kovács Pál és özv. Széll Sándorné földjén.<sup>3</sup> Tengelye a Kelet-Nyud

<sup>1</sup> Banner János: Az őszentiváni ásatások. Dolg. 1928. 162–163. l.

<sup>2</sup> U. ott. 163. l.

<sup>3</sup> A halom képét lásd: Dolg. 1928. 165. l. 18. kép.

gat iránytól 10 fokos eltérést mutat dél felé. Szentélye közel K., homlokfala megközelítőleg Ny. felé nézett. A templom alaprajza (1. kép) a köríves szentélyből és szegletes hajóból tevődik össze. Hossza a falak külső szélétől mérve 13.20 m, szélessége 7 m. A szentély belső tengelye hosszirányban 2.35 m, szélessége 3.40 m. A hajó belvilága 8.84 m és 5.20 m széles.

Az alap vastagsága kisebb ingadozásokat mutat, mert a téglafalból sehol

zenyítanak. Az összerombolt templom tégláiból ép darabot nem találtunk s a töredékek a közepméretű vékony téglák formáit mutatják.

A halom lejtőjén fekszik a templomot körülvevő temető, melyből 1926-ban, a sok feldúlt sírt nem számítva, két bolygatatlan esontvázat ástak ki.<sup>4</sup> A most feltárt sírok a következők:

1. sír. A szentélyben 43 cm mélyen K–Ny tájolású, fejjel Ny-nak fekvő 152 cm hosszú, meghatározhatatlan nemű

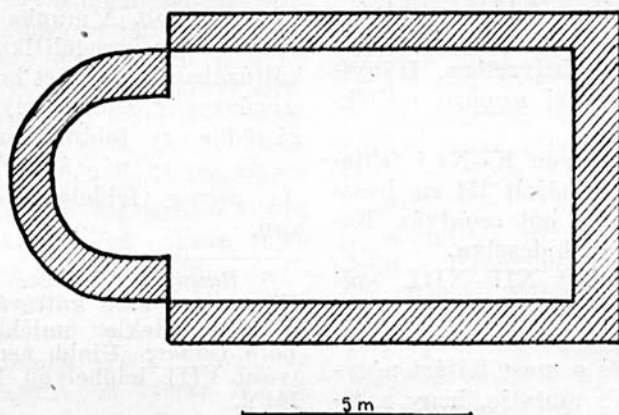


Abb. 1. kép.

sem maradt meg eredeti falrész, csak a felhordott döngölt sárgaföld szélessége szolgál útbaigazítónak a falak vastagságának meghatározásánál. A szentély és a déli oldalfal középvértékben vett szélessége 95 cm. Az északi fal szélessége a kiszögelléstől kezdve 85 cm; a homlokfal vastagsága 106 cm. A földalapozás nem minden esetben jelenti azt, hogy a falnak is azonos vastagságúnak kellett lenni, de az őszentiváni templom alapozásánál a fekete talajtól olyan egyenes vonalban vált el, hogy nagy valószínűsége van annak a feltevésnek, hogy szélessége a fal vastagságát is jelenti.

A templom téglából épült, amit a szerteséjjel heverő téglatöredékek bi-

esontváz. A kezek kinyújtva a test mellett feküdtek. Melléklete nem volt. A váz korhadt.

A szentély külső falánál 4 esontváz feküdt egymáson.

2. sír. 25 cm mélyen feldúlt sír, csak a medence- és a combesontok maradtak meg. Melléklete nem volt.

3. sír. 48 cm mélyen Ny–K irányítású, fejjel Ny-nak fekvő, 80 cm hosszú gyermekesontváz. Karok kinyújtva; melléklete nem volt. A esontváz bal oldalán 40 cm hosszan megmaradt a fakoporsó maradványa.

4. sír. 55 cm mélyen Ny–K-i fekete-

<sup>4</sup> U. o. 163. l.; sírfelvételét lásd: 168. l. 19. kép.

tésű, fejfel Ny-nak néző, 175 cm hosszú feldúlt sír. A feldúlás a 3. sír rátemetkezése következtében állott elő. Melléklete nem volt. Koporsóba volt temetve; hossza a baloldalán 175 cm, a jobboldalán 130 cm hosszúságban maradt meg; szélessége a fejnél 40, a hiányzó combcsontok helyén 45 cm.

5. sír. 70 cm mélységben ÉK–DNy irányítású, fejfel DNy-nak néző, 148 cm hosszú csontváz. A kezek a mellre kucsolva feküdtek; melléklete nem volt. A csontváz a 4. sír alatt feküdt.

6. sír. 65 cm mélyen feldúlt csontváz; csak a combcsontok és az alsó lábszárak voltak eredeti helyzetben. Irányítása a többi sírokkal azonos; melléklete nem volt.

7. sír. 35 cm mélyen K–Ny-i fektetésű, fejfel Ny-nak tájolt 154 cm hosszú melléklet nélküli női csontváz. Kezei a mellre voltak kucsolva.

Az 1926-ban talált XII–XIII. századra mutató, közelebbről meg nem határozható, éremmellékletes sírok egymásra temetése és a most feltárt négyeszi rátemetkezés mutatja, hogy a te-

metőt hosszabb ideig használták. Kár, hogy mellékletek hiányában a rátemetkezési időszakokat pontosabban meghatározni nem tudjuk.

A temlom az alaprajzból következő román stílusban épült az Árpád-házi királyok uralkodása alatt és elpusztulása után — mely minden bizonnyal a tatárjárással hozható összefüggésbe — nem építették át más stílusban.

Az ásatás másik célja a VIII. lelőhelyen<sup>5</sup> talált települési hely további feltárása volt. A munka eredménye egy vincai, egy aeneolitikus, egy péceli kultúrába tartozó, két bronzkori, három szegényes középkori anyagot tartalmazó gödör, egy feldúlt zsugorított csontvázas és egy népvándorláskori sír volt. Az anyag feldolgozása folyamatban van.

Dr. Korek József.

<sup>5</sup> *Banner-Párducz*: Újabb adatok Vinča legrégebb kultúrájának kronológiájához. Hekler emlékkönyv. S. a. — *Tóth Gábor*: Újabb ásatás az őszentiváni VIII. lelőhelyen. Dolg. 1942. 143–144. l.

## Die Ausgrabungen in Ószentiván im Jahre 1943.

1. Die mittelalterliche Kirche. Die Kirche lag an einem Hügel. Die Achse weist eine Abweichung von der nordöstlichen Richtung nach Süden mit 10° auf, das Sanktuarium schaute beinahe nach Osten und die Stirnwand annähernd nach Westen. Ihr Grundriss ist aus dem kreisbogenförmigen Sanktuarium und aus dem eckigen Kirchenschiff zusammengesetzt (*Abb. 1.*). Die Länge der Kirche ist vom aussen 13.2 m, die Breite 7 m. Die innere Achse des Sanktuariums ist der Länge nach 2.35 m, die Breite 3.40 m. Das Innere des Kirchenschiffes ist 8.84 m lang und

5.20 m breit. Aus dem Fundament blieb nur die aufgetragene gelbe Erdschicht erhalten.

Die Kirche wurde, wie es aus dem Grundriss gefolgert werden kann, in Rundbogenstil am Anfang der Árpádenzeit gebaut; nach der Zerstörung, die wahrscheinlich mit dem Tartarenzug in Zusammenhang gebracht werden kann, wurde in keinem anderen Styl umgebaut.

In dem die Kirche umgebenden Gräberfeld gruben wir sieben Gräber ohne Beigabe auf. Die geöffneten Gräber sind nach der — im Jahre 1926 daselbst